

KRÚDY GYULA

Kágyé – azaz Krúdy Gyula – kártyázott és lóversenyre járt. Ma már nehéz megmagyarázni, hogy akkor az írók számára mi volt a szerencsejáték: a kártya és a lóverseny. Valószínűleg ópium, alkohol, az élet forgotaga, a gyermekkori gombozás folytatása és még sok-sok minden. És egyesek számára hasznos hajtó mellékfoglalkozás is.

Jókai, Mikszáth naponta tarokkoztak, és Bródy Sándortól kezdve Ady Endrén és Krúdy Gyulán keresztül József Attiláig és Karinthy Frigyesig az írók életének egy része a zöld posztós kártyaasztal és a smaragdszínű gyepek közötti szörnyen zezzugos, buktatókkal teli útvesztőben telt el. És Kágyé bizonyára a legtöbbet tartózkodott ebben az útvesztőben. Hosszú, imbolygó figurája elválaszthatatlan volt a lóversenypályák megbabonázott-nak látszó, üvöltő tömegétől. Ő néma maradt a legizgalmasabb végküzdelemben is, csak szeges botjával bökdöste sűrűbben a földet. A legveszettebb, hajnali kártyacsatákban sem lélegzett hangosabban, és az Otthon Club örökös kibicei sem láthatták felhevülni.

Pedig Krúdy Gyula peches kártyás volt, és a lóversenypályán sem volt szerencsés.

★

Egy régi őszön azonban – úgy az első világháború előtt – ez teljesen megváltozott. Jó volt a kártyajárása, és a versenyeken a tippek is dúsan kamatoztak. Már vadgesztenye-koppantó idő volt, amikor felültünk a nyír-egyházi gyorsra.

– Ilyenkor, amikor a szerencse szárnya megsimogatja borostás arcunkat, el kell menni oda, ahonnan a világra szakadtunk . . . – szölte Kágyé.

A gyors nem volt gyors, és csak vánszorogtunk a kezdődő hervadásban.

Nyíregyháza, a régi Kállói utca, Krúdy szülőháza

A nyíregyházi gimnázium épülete

Végül is azért megérkeztünk az akkor még félfa, félváros Nyíregyházára, és egy zötyögős konflis bevitt bennünket a hosszú Kállói utcába. Egy sokablakú ház előtt Kágyé megállította a kocsit, a házon pléhtábla volt és a pléhtáblán az 1009-es szám:

– Itt születtem, és nem szégyellem bevallani, hogy anyám kőművesek mellett dolgozott, és nem szabályos házasságból születtem . . . Félig gyereklány volt a szülőm, alig tizenöt éves, amikor apám megejtette. Ez akkoriban neki szerencse volt, apámnak és családjának szerencsétlenség. De apám születésem után három évvel mégis feleségül vette anyámat, és nem tűrte, hogy bárki is görbe szemmel nézzen a munkáslányra, aki egyszerre „nagyságos Krúdyné” asszonyom lett.

★

A pontos és szigorú adatok szerint Krúdy Gyula 1878. október 21-én született. De Krúdy Gyula egész életében tagadta ezt a dátumot, és azt mondotta, hogy ez a nap törvényesítésének napja. Az anyakönyvi adatok szerint anyja neve Csákányi Júlia, a bábaasszony neve Fitkomdesznie, és jellemző a születése körüli zavarokra az is, hogy a bábaasszony egyszerismind keresztanyaként is szerepel. Akkoriban keresztszülő csak jó módú rokon vagy nagy befolyású ismerős lehetett olyan régi családnál, mint a Krúdyak. Születési helyét később átszámolták, és ennek következtében az emléktábla nem azon a házon áll, ahol kellene. Ezt Valent József és Katona Béla tanárok derítették ki. Később Krúdyék átköltöztek a Kállói utca 1026-os szám alá, itt töltötte Krúdy Gyula gyermekkorát. A ház 1903-ig volt Krúdyké, akkor Korompay Károly és Spányik Géza orvosok vették meg, és egy kis szanatóriumot rendeztek be a házban. Most a nyíregyházi stúdió központja van az épületben.

★

Nem mentünk be a szülői házba, szállodában aludtunk. De előbb egy nagyon régimódi kocsmába telepedtünk be, ahol a máskor olyan hallgatag író sokat beszélt gyermekkoráról. Anyjáról nem szólt sok szépet és jót, annál többet mesélt daliás apjáról. Ezt a kocsmai hangulatot rögzíti meg NN című kisregényében, és munkája elé ezt az ajánlást írja:

Emléklül ifjúságomnak

És az alcím:

Egy szerelemgyerek

★

Aztán sok szó esett egy öreg, vak rokonáról, aki madzagot kötött a kis Krúdy Gyula kezére, és a madzagon furcsa hangú csengettyű lóbálódzott. Az öreg vak így akarta megakadályozni, hogy a fiú elcsavarogjon. Még elmondotta azt is, hogy apai nagyanyját nagyon szerette, és gondolkodására talán ez a mesemondó öregasszony hatott legjobban. Ez a nagymama éppen úgy visszamenekült a múltba, mint ő saját maga később.

A nyíregyházi kirándulás két napig tartott.

Kágyé szomorkásan és kissé unatkozva újra felült a vonatra, a fűszagú Nyírvidék után megérkeztünk a kőszénfűtös Budapestre.

BRÓDY ANDRÁS